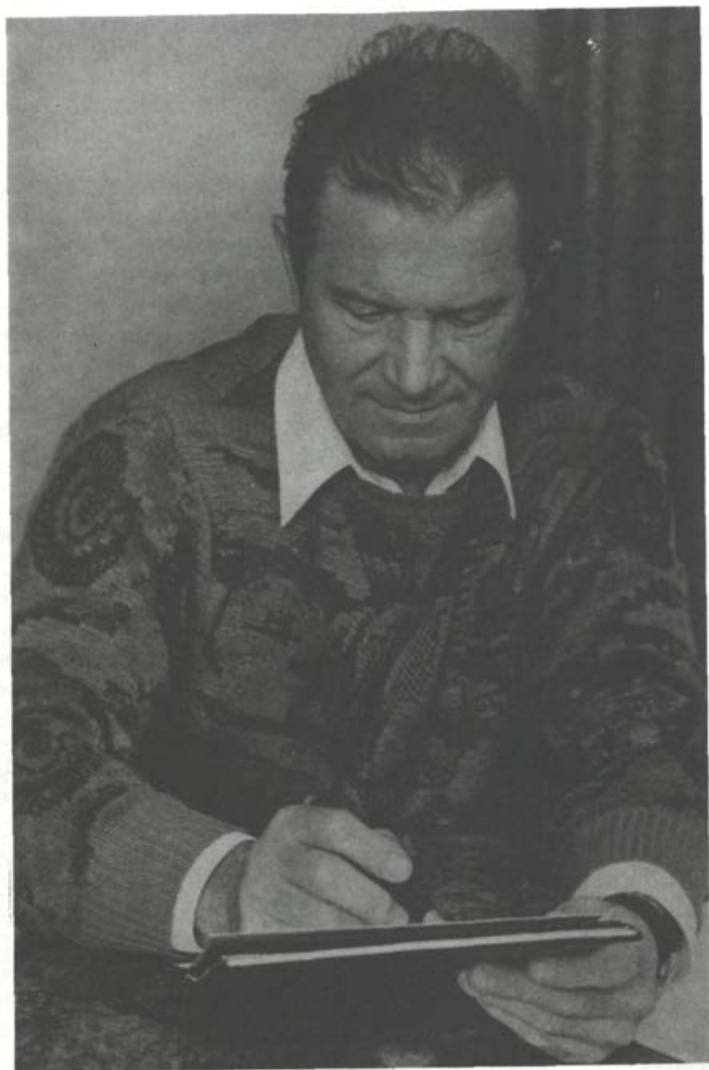

Ljuban Naraks
Velenje

ŠESTDESETLETNICA SLIKARJA JOŽETA SVETINA

Slikar **Jože Svetina** iz Zavodenj je človek presenečenja. Težko ga je najti doma, še težje pa je slediti njegovi neusahljivi moči. Čeprav sem ga spoznal pred tridesetimi leti, ko je bolj zase nanašal barvo na liste papirja, učiteljaval, za nameček pa delal mnoga za kraj koristna in pomembna opravila, še vedno nisem prodrl globoko v njegovo ustvarjalno bit. Tako je tudi prav. Drugače pri njegovih šestdesetih letih, ki jih je slavil julija letos, ne bi bil več zanimiv. Postal bi dolgočasen in ohol.

Ni čudno, da občuduje naravo, saj je mladost preživel v Šmartnem pod Šmarno goro, poučeval med pohorskimi obronki v Vitanju in Zavodnjah. Najbrž ga je razčlenjena krajina utopično začarala. Nudila mu je neizčrpno videnje prvobitnosti prirode in vsega, kar sam spoznava in z umetniško večšino pokaže tudi drugim. Svetinova namera, da bi začel slikariti, je rasla obenem s hotenjem in neumorno voljo po delu in ustvarjanju. Dolgo je trajalo, preden se je nenadoma v njem razmerje sil porušilo v prid slikovnega izražanja.

Olja in akvarele je prvič predstavil javnosti leta 1967 na razstavi, posvečeni slovenskemu kulturnemu prazniku, v velenjskem Delavskem klubu, ki je bil takrat stičišče likovne ustvarjalnosti v Šaleški dolini. Njegova pripoved iz tistega časa, ki sem jo našel v svoji novinarski beležnici, zgovorno priča o osebnosti Jožeta Svetina in o njegovi zagnanosti, ki je zanj še vedno značilna. *"Na učiteljsišču sem imel dobre profesorje,"* je pripovedoval Svetina, *"ki so mi vzbudili zanimanje za risanje in slikanje, sošolci pa so pripomogli k delovni vztrajnosti. Nadlegovali so me, naj jim rišem domače naloge. Kasneje, ko sem začel učiteljovati, sem se predal mladini. Že v Vitanju sem na šoli vodil likovni krožek. Moje zanimanje do likovne ustvarjalnosti se je stopnjevalo s prihodom v razgibano kulturno življenje v občini Velenje. Tu sem se začel posvečati sebi in pričel veliko risati. Že dalj časa sem želel, da bi ustvarjal. Kakorkoli. Dolgo sem čakal, da sem naredil prelomnico. Stil in vzore si človek lahko namisli, težje je začeti delati. Prav tega pa mi je dolgo časa manjkalo. Najbrž bi nikoli ne začel slikati, če bi ne prišel v Šaleško dolino. Tu sem se najprej seznanil s pomočjo žene kiparja Ivana Napotnika s kulturnimi tokovi. Velik vpliv name in na moje delo je imel dr. Karel Dobida. Učil me je na mojih delih. K delu me je spodbujal še kipar Aleksander Kovač, ki je pravil, da bom uspel, če bom vztrajno delal. Delo je moje vodilo tudi za naprej."* To pripoved je Svetina povedal pred četrto stoletja.

Obdobja ustvarjanja in nedela so značilnost slehernika, tudi pri Svetinovem slikanju so se že ponavljala. To ni nobena slabost, pač pa je odraz njegove osebnosti, pravzaprav njegove osvobojenosti. Pravi, da ne mara nobenega skrbištva in podrejenosti. Ne želi, da ga kdorsibodi vodi ali usmerja, in se ne vključuje v združbe ustvarjalnih sil. Odklanja tuje nagibe in vzore, saj je izvirnost že ujel in mimo nje noče več. Slikati začne, ko je ves napet, ko občuti notranjo stisko ali notranjo srečo in radost, ko doživi trenutek, ki mu porine čopič med prste in ukaže delati. Zatem se sprosti in življenje ima za njega znova velik pomen. Rad pripoveduje o času prvega službovanja. V Vitanje je prišel leta 1957 in je na ta kraj še sedaj navezan. Če mu pozorneje prisluhnemo, je mladeniški zagon dobil ravno tamkaj pri delu z otroki in povezanosti z ljubeznivimi ter klenimi domačini. Zaradi tega sta delo in ljubezen do otrok ter navezanost na naravo, ki je je tam naokoli na pretek, postali in ostali pri njem za vselej vidni.

Na akvarelih, oljih in risbah Jože Svetina opozarja in ohranja izročilo slovenske zemlje in trud kmečkega življa. Ohranja mnoge pomnike iz preteklosti, da ne bo pozabljena narodova stvarnost. Tenkočutno in izrazno se vključuje v varovanje okolja, zlasti gozdov, ki jih uničujemo s širokimi cestami za spravilo lesa. Miselno spoznava ogroženost gozdov, travnikov, poljan, gričev, kužnih znamenj, potokov, kajž, hribovskih domačij, ki se stiskajo na pobočja. Na slikah gradi svojo prizadetost in ne dopušča ravnodušnosti; ne dovoli, da človek uniči čar ustvarjene lepote. Občutljiv je do socialnih razmer in prizadeto razlikuje, kaj je dobro in kaj zlo. Ta svoj odnos je čudovito zasnoval z upodobitvijo otrok, ki so mu bili kot učitelju najbližji. Šolarji, ki jih z oljem slika na les, so njegova značilnost, ker so otroci brez pravega otroštva. Kot je okrnjeno in nenavadno njihovo življenje, tako so umetniško oblikovani otroci malce čudnih oblik; zamišljeni, pritisnjeni k zemlji in težkega koraka. Ponazarjajo grožnjo otroški prihodnosti in negotovosti. Svetina je šele pred časom povedal, da je zamisel za slikanje otrok dobil v Vitanju, kjer je spoznaval in doživljal težavno življenje malih pohorskih bitij, ki so prihajala k pouku iz daljnih obronkov, prezebla, lačna in slabo oblečena.

Kdove zakaj se je zadnje čase lotil raznolikosti form dojemanja narave. Morda ga je k temu spodbudilo optimisti-

čno razpoloženje, morda radost, veselje. Če na slikah pogledamo sproščenost barv, sončno svetlobo, modrino koprenastega neba, potem so zadnja dela prav gotovo izraz trajnejšega razpoloženja in slikarjeve moči. Na risbah sicer ohranja prejšnjo sinjino neba, z izraziteje začrtanimi sencami pa bolj ustvarja globino in razsežnost ter gledalcem takó prikaže nekdanjo veljavo in mogočnost motivov.

Jože Svetina je neusahljiv in ustvarjalen slikar. Želim, da se tej zagnanosti ne odreče.

